

תעלומת שנות הגלות

דברים לשולחן שבת משיעורו השבועי של הרב שניאור אשכנזי

ב"ה, גיליון מס' 27 | פרשת בא | ד' שבט ה'תשפ"ו

של דאגות הפרנסה והחיים החומריים. אבל אם הוא מסיר מעצמו את עול התורה, העול האחר יגיע ממילא והוא כבר בהרכה.

יעקב אבינו הבין את העיקרון הזה, ולכן ברגע שהחליט לרדת למצרים, עוד לפני שדאג לעניינים הלוגיסטיים של מגורים ופרנסה, הוא שלח את יהודה לפניו במשימה אחת ברורה: להקים בית מדרש. מקום בו בני יעקב יתייעצו בלימוד התורה במסירות אמיתית.

עול תורה

כך הזוהר הקדוש מפרשת את פסוקי השעבוד: "וַיִּמְרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם - היא התורה, שהיא חיינו. בַּעֲבֹדָה קָשָׁה - זו קושיא. בַּחֲמֹר - זה קל וחומר. וּבְלִבְנֵים - זה ליבון הלכה. וּבְקָל עֲבֹדָה בְּשָׂדֵה - זו ברייתא". לפי הזוהר, כל מילה מפסוקי השעבוד רומזת לעמל התורה בה עמלו בני ישראל.

כל עוד בני יעקב היו בחיים ושקדו על התורה, הם יצאו ידי חובת גזירת "ועבדום וענו אותם" - בדרך הרוחנית. אבל אחרי מותם חל שינוי דרמטי. הרור הצעיר שגדל במצרים הסתכל סביב וראה הזדמנויות כלכליות ואפשרות להשתלב בחברה המפותחת. הם סגרו את הספרים והלכו לעשות עסקים. ואז, כשהעול הרוחני הוסר, בא העול הגשמי במלוא עוצמתו.

לצאת מעצמך

מה זה אומר בתכל'ס? מה זה בעצם "עול תורה"? האם צריך ללמוד שמונה שעות ביום? לפרוש מהעולם? הרבי נותן לכך הגדרה ברורה: 'עול תורה' פירושו יותר מרגילות.

טבע האדם שכל הוספה על הרגילות היא מאמץ בשבילו. א"כ העול אינו בכמות השעות אלא בתוספת על ההרגל - ההוספה הקטנה שדורשת מאמץ היא העול שמקצר את הגלות.

בני ישראל הוכיחו שאפשר לקצר את הגלות - לא דרך נס שמיימי אלא דרך בחירה יומיומית להתייגע בתורה. הבחירה הזו פתוחה בפנינו בכל יום מחדש. נקבל על עצמנו הוספה בלימוד התורה ונזכה לחירות פנימית ואמיתית בגאולה השלמה.

האם התורה כותבת מספר לא נכון? האם יכולה להיות מילה לא מדויקת בתורה? פרשת בא מציבה עובדה קשה להבנה, שגרמה מבוכה כלפי הגויים ומטרידה את המפרשים אלפי שנים. בסיום תיאור היציאה ממצרים, התורה מסכמת את משך הגלות: "וּמִוֹשֶׁב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָשְׁבוּ בְּמִצְרַיִם שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וָאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה". ברור ופשוט לכאורה - הגלות נמשכה 430 שנה. אבל הבעיה גדולה: לא ייתכן שהיינו במצרים 430 שנה.

הדרך הפשוטה לחשב את משך הגלות היא באמצעות שושלת המשפחה המרכזית בעם ישראל - משפחתו של משה רבינו. רש"י עושה את החשבון ומגיע למסקנה ברורה: גם אם נחבר את כל שנות החיים של שלושת הדורות - קהת, עמרם ומשה - נגיע לכל היותר ל-350 שנה. ובמציאות, שלושת הדורות חיו במקביל זה לזה, כך שהמספר האמיתי נמוך בהרבה.

אכן, חז"ל מצאו רמז למספר האמיתי. כשיעקב שולח את בניו למצרים הוא אומר: "הִנֵּה שָׁמַעְתִּי כִּי יֵשׁ שָׂבָר בְּמִצְרַיִם רְדוֹ שְׁמָה". מדוע "רדו" ולא "לכו"? מפרש רש"י: "ולא אמר 'לכו', רמז למאתים ועשר שנים שנשתעברו למצרים כמניין רד"ו".

אם כן, צריך להבין: איך התקצרה הגלות? הרי הקב"ה גזר בכרית בין הבתרים "וְעַבְדוֹם וְעֵנּוּ אֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה" - ולבסוף הגלות נמשכה רק 210 שנים. לאן נעלמו 190 השנים? האם הקב"ה חזר בו? האם משהו השתנה? ואם כן - מה בדיוק?

שעבוד תמידי

מבאר הרבי: "בשעה שיהודי יגע בעבודה הקשה של לימוד התורה, הוא יוצא ידי חובת העבודה הקשה של גלות מצרים ואינו צריך לעשותה בגשמיות... אולם לאחר סיום התקופה הראשונה, שנעשה חסר ביגיעה בתורה - התחיל שעבוד מצרים כפשוטו".

מונחת כאן תובנה עמוקה: בחיים חייב להיות שעבוד. הקב"ה ברא עולם כזה שבו לא ניתן להתקיים ללא מחויבות כלשהי, אי אפשר לעבור את החיים בלי לשאת עול. אולם עומדת בפני האדם הבחירה איזה עול לקבל עליו.

אם הוא בוחר לקבל על עצמו "עול תורה" - מחויבות רוחנית של לימוד ויגיעה - הוא נפטר מ"עול דרך ארץ", מהלחצים המתישים

שאלות לדיון משפחתי

שאלות לילדים:

1. מה הדבר הכי קשה שאתם עושים כל יום?
2. מתי הלכתם לעשות משהו למרות שלא היה לכם חשק?
3. מה יותר קשה - לעבוד קשה במשהו שאוהבים או לעבוד בקלות במשהו משעמם?
4. מה הדבר הקטן שתוכלו להוסיף - עוד חמש דקות של משהו טוב?
5. מה עוזר לכם ללמוד דבר קשה - לבד או עם חבר?

שאלות לבוגרים:

1. מה משעבד אתכם היום יותר מכל דבר אחר?
2. מתי בחייכם הרגשתם שדווקא קושי גדול חיבר אתכם למשהו עמוק יותר?
3. "יותר מרגילותו" - מהי התוספת הקטנה שתרגישו אותה אבל תוכלו לעמוד בה?
4. האם יש הבדל בין "ללמוד תורה" לבין "לקבל עול תורה"?
5. איזה "עול" אתם נושאים בשמחה ואיזה בכבדות?

סיפור לשבת

ביתנו נחרב. שני ילדים בבית בלי עתיד. ערב אחד ביקש בעלי לדבר. "תראי, אנו צריכים נס, וכדי לזכות לנס, עלינו לעשות משהו בלתי רגיל. תלו מודעה על שיעור מדי ערב, אין לי חשק להתחייב ואין לי אומץ לדרוש ממך לשלם מחיר. אבל מי יודע? אולי ניקח על עצמנו והקב"ה ירחם.

מאותו ערב, הנושא המרכזי בביתנו הוא 'אבא הלך לשיעור? אבא חזר מהשיעור?'. לא יצאנו לחופשות שלוש שנים כי אבא לא מוותר על השיעור, ולשמחות משפחתיות מגיעים אחרונים כי לאבא יש שיעור עד שמונה. אז השבוע, כשאבא יסיים את הלימוד, אנחנו והילדים נסיים אתו יחד...".

התרגשתי מהסיפור וסיפרתי אותו במסגרת השיעור שלי, ומסתבר שאותו ר' אשר, שמחפש שירוך לבתו, לקח את הדברים ברצינות וקיבל שיעור יומי בשש בבוקר. כעת, שנתיים אחרי, הוא בא להתלונן בפני מספר הסיפורים שהסגולות לא עובדות... מה יכולתי לעשות? בירכתי אותו מכל הלב בבשורות טובות. המציאות הייתה ששלושה חודשים אחר כך, הוא נכנס לשיעור והכריז בקול גדול: "הרב, שני כלה". החתונה התקיימה על גג אולמי הדר דימול וכובדתי לברך את הברכה האחרונה...

לפני כעשר שנים עמדתי לסיים את השיעור השבועי אותו אני מוסר בראשון לציון ונותרו חמש דקות עד תפילת ערבית. צץ במוחי סיפור כלשהו ואיתו סיימתי את חמש הדקות. בעודי חוגר את האבנט, ניגש אדם מכובד בשם ר' אשר גוטמן ואמר: "הרב, אני ממתין כבר שנתיים להתגשמות הסיפור שלך". מה?! מתברר שהוא סובל מדאגה שמעיקה עליו, הבת המושלמת שלו לא מוצאת את החצי השני והוא ואשתו מתייסרים. בדיוק שנתיים קודם סיפרתי סיפור והוא קיבל עליו התחזקות בעקבות הסיפור, אבל הסגולה לא עובדת והבת עדיין רווקה.

הסיפור היה כזה: שנתיים קודם נכנסתי למכולת בכפר חב"ד ועל דוכן העיתונים עמדו שבועוני סוף השבוע. באותו שבוע התקיים מעמד "סיום הש"ס" העולמי ושערי העיתונים הציגו תמונות מרשימות. דפדפתי בעיתון והגעתי למדור "מכתבים למערכת". היה שם מכתב מרטיט שכתבה אישה:

"השבוע, אני והילדים נצטרף לבעלי ונסיים את הש"ס.

לפני שלוש שנים ספגנו מהלומה. הילד הגדול נזרק מבית הספר והילד השני התבייש ללכת לאותו מוסד.